

Liao Yiwu

För en sång och hundra sånger

Vittnesbörd från ett kinesiskt fängelse

Översättning från engelska av Margareta Eklöf

Till min far och min syster Fei Fei

Lindskog & UUFörlag
www.lindskogforlag.se
Stockholm 2013

Engelska originalets titel: For a Song and a Hundred Songs

© Liao Yiwu och Bernstein Literary Agency 2013

© Översättning: Margareta Eklöf 2013

© Efterord: Herta Müller 2011

Grafisk form: Lennart Lindskog

Första upplagan, andra tryckningen

Tryckt i Kaunas, Litauen 2013

ISBN 978-91-85311-43-9

Innehåll

Kommentar till översättningen från mandarin till engelska	11
Kommentar till översättningen från engelska till svenska	15
Prolog	17
DEL I: DEN KRINGVANDRANDE POETEN	
Fei Fei	23
Poeten som ung man	31
Flodstaden	36
Revolutionsfeber	45
Massaker	51
A Xia	65
Rekviem	71
DEL II: FÖRHÖRSCENTRALEN	
Gripen	95
Medbrottslingar	105
”Matsedeln”	110
Förhör	121
Den konfucianske förhørsledaren	135
Dagdrömmar om rymning	143
”Bekänn och ange andra”	149
Tidsfördriv	156

Konstnären	161
Utfrys	167
Det andra könet	171
Den nye basen	174
DEL III: HÄKTET	
De levande döda	181
Självordsvakt	188
Den obarmhertiga solen	198
En ny granne	202
Vaktchefen Gong	206
Mönstercellen	211
Ett preliminärt förhör	216
Dödspatrullen	221
Slavarbete	225
Hustrumördaren	229
Döde Changs avfärd	236
De levande döda begrundar döden	242
”En svart hand och en ond rådgivare	247
Välkommen till cell 6	253
”Låt mig komma tillbaka till ditt sköte!”	257
Epileptikern	260
Det kinesiska nyåret	272
Timmerhuggaren	276
Wang Ers dom	283

Ett självmordsförsök	288
Fantasiernas fest	295
En begravning iscensätts	301
Galningen	310
Mobbaren	316
Rånaren	324
Tillbaka till cell 5	331
Tillåtelse att läsa	342
För en sång och hundra sånger	349
Rättegången	354
Makten sitter i gevärsmynningen	362
Tandkräm	369
DEL IV: FÄNGELSET	
Fängelse nr 2	377
Oväntade besökare	390
Fängelse nr 3	395
Reformering genom fysiskt arbete	401
89:orna	413
Flöjtläraren	428
Epilog	444
Massaker	456
Efterord av Herta Müller	462
Liao Yiwus tack	470
Wenguang Huangs tack	472

Kommentar till översättningen från mandarin till engelska

På morgonen den 1 juli 2011 kom ett meddelande från författaren Liao Yiwu till den speciella mejladress jag hade registrerat när jag började översätta hans böcker *The Corpse Walker* och *God Is Red*. Tidigare hade våra mejl mest handlat om yrkesrelaterade frågor som Liaos böcker väckt, från faktakontroll till den rätta engelska motsvarigheten till kinesisk slang. Men den dagen blev jag omskakad och orolig när jag läste Liaos korta mejl med ämnesraden blank:

”Jag har lämnat Kina. Flyger från Vietnam till Tyskland i morgon kväll. Ingenting får läcka ut nu.”

Rymningen var minst sagt osannolik. *Hade någon backat Liaos mejl och skickat ett falskt meddelande?* Tre månader tidigare hade lokalavdelningen av Byrån för den offentliga säkerheten för sextonde gången vägrat att utfärda ett utresetillstånd för Liao till litterära mässor i Australien, Tyskland och USA eftersom han kunde ”äventyra statens säkerhet” om han reste. Dessutom hade han fått uppmaningar från statliga myndigheter att bryta sina utländska utgivningskontrakt med hänvisning till att hans böcker visade upp ”det socialistiska systemets mörka sida”. Tjänstemännen hade hotat honom med fängelse om han inte lydde. Hur hade han kunnat lämna Kina under sådana avskräckande omständigheter?

Jag läste meddelandet noga och fick ett bestämt intryck av att det var äkta. Jag förmodade att den djärve poeten hade tagit sig över gränsen till Vietnam genom underjordiska kanaler. Trots den kinesiska regeringens tillslag händer det ofta att människor flyr i de svårövervakade gränstrakterna, och det har skrivits mycket om det i utländska kinesiska medier.

Jag svarade genast och bad om hans telefonnummer. Sedan ringde jag till hans vänner och till hans redaktör i Tyskland, som bekräftade att meddelandet var autentiskt. Några timmar senare skrev Liao tillbaka i skämtsamt ton: ”Jag har försökt få tag i dig i flera timmar. Så bra att du äntligen har vaknat.”

I fyra dagar framåt följde jag ängsligt Liao genom hans dagliga telefonsamtal medan han rörde sig från en liten gränsstad i Vietnam till huvudstaden Hanoi och sedan tog ett plan till Warszawa och vidare till Berlin. Den riskabla färden, ordnad av bybor vid gränsen mellan Kina och Vietnam, gick utan mankemang. Den 6 juli kunde Liao äntligen säga farväl till Kina och kom till den fria världen alldeles innan den tyska utgåvan av *För en sång och hundra sånger* kom ut. De tyska kritikerna har lovsagt den. I november 2011 vann Liao det förnäma Geschwister-Scholl-Preis i München.

Nu fick jag möjlighet att träffa Liao för första gången. Det skedde på Kennedyflygplatsen i New York i slutet av 2011, då han kom till Amerika för att lansera *God Is Red*, en bok om kristendomen i Kina. Först kändes det surrealistiskt att möta honom ansikte mot ansikte – efter tio år av fjärrsamtal och mejl kunde jag inte fatta att jag stod bredvid honom på en scen och tolkade åt honom medan han framförde sin mäktiga agitationsdikt ”Massaker”. När han hade avverkat sin bokturné kom han till Chicago och bodde hos mig i en månad, och under den tiden ställde jag otaliga frågor om översättningen av *For a Song and a Hundred Songs*. Originalversionen på kinesiska är på cirka en miljon tecken. Med gemensamma krafter gick vi igenom texten och förkortade den och gjorde följande justeringar för den engelska utgåvan:

För det första har författaren skrivit en ny prolog och en epilog som innehåller uppgifter om hans liv sedan boken kom ut på mandarin år 2002.

För det andra har han utvidgat del I genom att lägga till biografisk information om början på sin litterära karriär och relationen till exhustrun A Xia, en mycket viktig person i boken. Samtidigt har han också berikat slutet med berättelser om sina cellkamrater och munken Sima, flöjtläraren som han tog djupt intryck av under det sista året i fångenskap.

För det tredje har vi delat upp var och en av de fyra delarna i kortare, läsarvänliga kapitel med underrubriker och gett bakgrundsinformation om vissa politiska händelser och kommunistisk jargong, till förmån för västerländska läsare som kanske inte är insatta i Kinas historia och politik.

För det fjärde har vi strömlinjeformat texten, stramat upp, strukit och i en del fall flyttat om anekdoter, dialoger i första person och politiska och filosofiska kommentarer med utvikinngar som fördunklade eller störde författarens berättarlinje.

För det femte har vi gett samliga viktiga personer i boken nya namn. Mängder av namn som skrivs på olika sätt med kinesiska tecken uttalas på samma sätt (till exempel A Xia och Wan Xia). I tydlighetens namn valde vi beteckningar som ”Stora glasögon” eller ”Hippiepoeten”, som lätt fastnar i minnet och ger en rättvis bild av bäraren.

Att översätta boken har varit en omvälvande upplevelse. Det tog mig ett halvår, men de starka berättelserna har dröjt sig kvar inom mig sedan dess. De vidriga levnadsförhållandena och det djupa mänskliga lidandet har skakat mig och lärt mig mycket. I likhet med många som växte upp i Kina på 1970-talet fick jag veta lite om staden Chongqing genom en propagandafilm om Zhazidong, ett ökänt fängelse i staden där många kommunister förföljdes och torterades av nationalisterna på 1940-talet för sin politiska övertygelse. Så snart kommunisterna själva tog makten fortsatte de ironiskt nog att förtrycka olikänkande i mycket större skala och tillämpade mer extrema metoder för att behålla

makten. Liaos gripande skildring av livet i fängelse kastar ljus över detta mörka hörn av Kina.

Sedan Liao kom till Tyskland 2011 har han följt Joseph Brodskys och Aleksandr Solzjenitsyns exempel, två av hans litterära hjältar som har vittnat om några av 1900-talets största tragedier. Genom att föra ut sina berättelser och sin musik till en fascinerad publik i städer världen runt sprider han kunskap om Kinas kränkningar av mänskliga rättigheter och vädjar om att politiska fångar i hans hemland ska frigges. Hans bok har översatts till franska, italienska, polska, portugisiska, spanska, tjeckiska och tyska.

Journalisten Brian Awehali frågade Liao varför han har fortsatt att skriva och fick följande svar:

De lidanden som jag har genomgått har blivit en del av mitt kapital som författare, och de erfarenheter jag delade med andra och vad jag lärt av andra människor har också införlivats i mitt kapital som författare. Jag har lärt mig att man kan gå igenom mycket svåra och omskakande upplevelser som driver en till förtvivlan men ändå överleva och till och med finna att det är ett behov, en nödvändighet, att överleva.

Wenguang Huang

Kommentar till översättningen från engelska till svenska

Liao Yiwus manuskript till denna bok har haft skiftande öden. Originalen, skrivet på mandarin, finns översatt dels till tyska av en person med tyska som modersmål, dels till engelska av en person med mandarin som modersmål och engelska som i vuxen ålder tillägnat språk. Denna sistnämnda version, som Liao Yiwu själv redigerat och förkortat i samarbete med den kinesiske översättaren, ligger till grund för översättningen till svenska.

Den som studerar den tyska, den engelska och den svenska texten parallellt kommer att märka olikheter. Den engelska och därmed den svenska texten är kortare än den tyska och på sina ställen kommer avsnitten i en annan ordning än i den tyska. Ett vant öga ser snabbt att den engelska texten inte är skriven av en person med engelska som modersmål, och därmed uppstår tolkningsproblem för översättaren till svenska. Jag har haft viss ledning av den tyska texten, men eftersom den engelska är starkt redigerad är det svårt och i en del fall omöjligt att hitta motsvarande tyska partier.

Min förhoppning är att läsaren ändå ska få ett adekvat begrepp om författarens upplevelser och intentioner. Kulturskillnaderna är givetvis stora och varken kan eller bör överbryggas. Störande inslag som härrör från den stilistiskt osäkra översättningen till engelska – en egendomlig tempusföljd som gör sammanhanget omöjligt att överblicka, vilseledande adjektiv och adverb som förrycker satsens innebörd och gör den svårbegriplig, oklarheter, till exempel huruvida en fånges händer är fängslade framför eller bakom kroppen, vilket kan ha betydelse i en del situationer – har jag med författarens tillåtelse justerat

så att läsningen i möjligaste mån ska flyta utan hinder. Att Liao Yiwu dels säger sig vara känd som poet i hela Kina, dels vara känd endast i mindre kretsar, får stå för honom själv eller hans kinesiske översättare. Liknande motsägelser förekommer på flera ställen i texten.

Stavningen av personnamn och geografiska namn följer originalets.

Margareta Eklöf

Prolog

Till följd av den kinesiska säkerhetspolisens hårdhänta ingripanden har jag skrivit denna bok tre gånger.

Först började jag skriva den på baksidan av kuvert och på papperslappar som min familj smugglade in i de anstalter där jag från 1990 till 1994 inväntade min dom och sedan avtjänade straffet. Mitt brott var att ha skrivit och spritt en dikt som fördömde regeringens skändliga, blodiga angrepp på studenternas demokratirörelse på Himmelska fridens torg 1989.

Också sedan jag hade frigetts 1994 fortsatte polisen att övervaka och trakassera mig. Den 10 oktober 1995 bröt de sig in i min lägenhet i Chengdu i Sichuanprovinsen och konfiskerade det handskrivna manuskriptet till *För en sång och hundra sånger*. Som straff för vad de kallade ”ett angrepp på statens fängelse-system”, som de fann i det jag hade skrivit, sattes jag i husarrest i tjugo dagar.

Jag började skriva boken från början igen. Det tog mig tre år att fullborda en ny version, som beslagtogs 2001 tillsammans med mina övriga opublicerade litterära arbeten. Den gången tog polisen också med sig min dator.

Författare blir gärna lyriska om sina verk och skryter om dem för att säkra sig en plats i litteraturhistorien. Tyvärr har jag inte längre kvar många konkreta frukter av mina år av möda. Numera är jag en författare som skriver för polisens nöjes skull. Huvuddelen av de hågkomster jag har skrivit om tidigare – de manuskript som jag med flit och omsorg har skapat om mitt liv, och mina dikter – ligger nu inlåsta på Byrån för den offentliga säkerheten. I en bistert humoristisk knorr läste polisen det jag hade skrivit mer noggrant än de mest ambitiösa redaktörer.

Kinesiska yrkesspioner har det mest häpnadsväckande minne. Chefen för en lokalavdelning av Byrån för den offentliga säkerheten kunde läsa upp många av mina dikter utantill och tolkade in mer komplicerade idéer i dem än jag hade avsett. I viss mening hittade mina arbeten alltså fram till åtminstone en ivrig läsarskaras sinnen och läppar.

Polisen visade sig ha en omäntlig hunger efter det jag hade skrivit. Efter varje husrannsakan gjorde jag som en råtta, grävde fler gånger och gömde mina manuskript i allt djupare skrymslen i hela staden, hemma hos släkt och vänner. Mina förstulna ansträngningar för att dölja det jag hade skrivit för tanken till nobelpristagaren Aleksandr Solzjenitsyn, vars handskrivna manuskript till *Gulagarkipelagen* hade utsatts för liknande hot från KGB. Enda sättet att bevara hans verk var att få dem publicerade.

I början av 2011, när manuskriptet till denna bok äntligen smugglades ut ur Kina och skulle ges ut i Taiwan och Tyskland, stötte jag än en gång emot de kinesiska myndigheternas mur. Mina övervakare, som ibland stod utanför min lägenhet då den arabiska våren blommade som mest intensivt, bjöd ut mig på ”te”. I ett tehus i närheten bad de mig skriva under ett medgivande att avstå från publicering. ”Dina memoarer fläckar vårt lands anseende och skadar vårt nationella intresse”, sa ett polisbefäl som hade läst det konfiskerade manuskriptet. ”Varför kan du inte skriva böcker med harmlösa kärlekshistorier som vi kan få utgivna här så att du blir rik?” frågade han som om det hade varit den självklara lösningen.

Jag avböjde hövligt och fick då en varning: om jag inte lydde skulle de antingen åtala mig eller se till att jag ”försvann för ganska lång tid framåt”, precis som de hade gjort med andra konstnärer och författare som Ai Weiwei och Ran Yunfei.

Jag skrev aldrig under dokumentet. I stället lämnade jag mitt hemland. Med hjälp av modiga vänner tog jag mig över gränsen

in i Vietnam och landade välbehållen i Tyskland, precis i tid för att vara med när denna krönika över mitt liv kom ut, den som hade tagit mig tjugo år att få färdig.

I Kina fortsätter regeringen att utradera och förvanska landets kollektiva minne så att det passar dess allt omslutande politiska dagordning. Men en enskild människas minne, präglad av hennes psyke och med outplånliga ärr efter förtryck, kommer för all framtid att gömma ett dokument djupt inetsat i hjärta och intellekt. Liksom historien kan dess avtryck aldrig suddas ut.

Del I

DEN KRINGVANDRANDE POETEN

1988–1990

Fei Fei

År 1988, då bilarnas era grydde i Kina, omkom min äldre syster Fei Fei i en helt onödig trafikolycka. Hon blev trettiosju år.

Det var första gången någon som stod mig nära dog. Min farfar hade gått bort tidigare samma år, men han hade bott i en by långt borta och aldrig varit en del av mitt liv. Att sörja honom var bara en familjeplikt. Men Fei Fei var min älskade syster; vi var två druvor från samma vinranka och hennes död satte djupa spår inom mig.

Jag har skrivit många hjärtslitande prosastycken och dikter om hennes död och avsiktligt undvikit de blodiga och skrämmande detaljerna i hennes sista stunder. Att beskriva hennes död som en formlös abstraktion var mer uthärdligt i mitt tillstånd av vild sorg, och kanske också mindre stötande för den dödas älskliga, förfinade ande. Men mellan sanningen och evigheten valde jag att inrikta mig på en annan dimension. I den mystiska värld som många romantiska konstnärer färdas igenom smälte Fei Feis ande samman med naturen, där den omvandlad kunde stiga mot rymden. Men om hon hade kastat en blick ner skulle de poetiska fraser jag öste över henne ha gjort henne generad. Hon var änglalik, skrev jag, ”omsvept av strålar av statiskt ljus”.

När jag i hemlighet började kasta ner idéer till dessa memoarer – året var 1993 – i Sichuanprovinsens fängelse nr 3, återgick jag hela tiden till minnena av Fei Fei. Hon var min första tänkta läsare. Under de följande åren, då det inte fanns de ringaste utsikter till att boken skulle komma ut, blev detta att skriva för Fei Fei det enda som drev mig att fortsätta.

Som det äldsta barnet i familjen fick Fei Fei arbeta hårt hela livet. Ända sedan hon var liten flicka var det hennes uppgift att

tvätta familjens kläder för hand och gnugga dem mot tvättbrädans räfflor. Märkligt nog verkade det tunga slitet göra henne på gott humor – hon brukade brista ut i gamla filmmelodier och sjunga texter som jag sedan kom ihåg i många år. På kvällarna sände hon vällustiga rysningar genom mig och de andra syskonen med skräckhistorier där döda vaknade till liv i bårhuset eller om ett ruskigt mord inne i stadens urgamla klocktorn. Det hände ofta att vi kröp ner under täcket med bara öronen utanför så att vi skulle kunna höra mer.

År 1966, just innan kulturrevolutionen bröt ut, lämnade Fei Fei föräldrahemmet och började arbeta på ett virkesföretag långt borta i Pingwu i nordvästra Sichuanprovinsen. Inom kort föll hela landet sönder i oroligheter. Vår familj upplöstes på liknande sätt under rödgardisternas attacker. Vår far, son till en före detta godsägare, undervisade i kinesisk litteratur på ett gymnasium i Yanting, en liten stad i nordöstra Sichuan. För detta stämplades han som kontrarevolutionär. För att skydda oss barn skilde sig våra föräldrar, och vår mor fick ensam vårdnad om oss. Hon packade våra torftiga tillhörigheter och så for vi i all hast till provinshuvudstaden Chengdu. Där sökte vi skydd hos mors syster.

Jag hade fyllt åtta det året och livet utan far var svårt. Kort efter vår ankomst till Chengdu började mosters grannar gå till polisen och berätta om våra ”överträdelser”. Mor anklagades för att vara hustru till en förrymd godsägare och bo i staden utan tillstånd, och myndigheterna körde ut oss. Än en gång fick vi packa och ge oss av, och den här gången hittade vi tak över huvudet i en förort i närheten. Vi hade inga pengar att köpa mat för. En dag kom en släkting och gav mor en kupong som hon kunde byta mot två meter tyg. Hon tänkte sälja kupongen på svarta börsen mot mat åt oss, men säkerhetsbyrån ertappade henne. På den tiden var det ett allvarligt brott att sälja kuponger som staten hade utfärdat. Hon greps och fördömdes tillsam-

mans med andra kriminella på scenen i Sichuans opera inför tusentals personer. På något sätt hemlighöll man detta för mig, så jag blev tillintetgjord när mina klasskamrater berättade att de hade sett polisen visa upp mor och tvinga henne att marschera runt på operascenen.

I Pingwu var Fei Fei förskonad från familjens prövningar och politiska bekymmer. Efteråt sa hon att åren där var de lyckligaste i hennes liv. Genom att fabricera en politiskt mer passande familjehistoria kunde hon rentav komma med i en sångensemble som hade i uppdrag att sprida Ordförande Maos tankar, och hon fick strålände beröm för sin framställning av en tehusägarinna i pekingoperan *Shajiabang* som egentligen var hemlig medlem av kommunistpartiet. Min uppfinningsrika syster blev snart en celebritet där borta. Mor har kvar en bild av en lång, spenslig Fei Fei klädd som tehusägarinna där hon står på scenen mot en kuliss av snötäckta berg.

Fei Feis beundrare i Pingwu kunde lätt ha fyllt en stor salong. Hon fick naturligtvis många kavaljerer och hennes kärleksliv var mycket dramatiskt. En ståtlig ung man förföljde henne envist. Hon avvisade honom och då tog han sitt liv genom att svälja tändsticksaskar. Efter några år blev hon djupt förälskad i en arméofficer, men armén ogillade förbindelsen när det kom fram att far var ”kontrarevolutionär”. Relationen tog slut.

Tre år senare gifte sig Fei Fei med en man som tidigare varit hennes arbetskamrat, flyttade och fick två döttrar. Hennes egen familj krävde alla hennes omsorger, men ändå tog hon sig tid att sköta om oss syskon och hjälpa våra föräldrar. Min äldre bror hade satts i arbete på landet efter gymnasiet, och när han fick ledigt reste han hundratals kilometer för att få träffa henne. Min yngre syster och jag hälsade också på ofta. Hon delade sina matransoner med oss och köpte kläder åt oss för sina sparpengar.

Under nyårsfirandet 1988 satt Fei Fei och jag vid träkolsspisens och pratade ända tills det grydde och berättade för varandra

vad som hade hänt sedan vi sågs senast. Hon hade det ganska besvärligt. Hon planerade att göra en affärsresa till Pingwu och köpa virke åt ett företag i Chengdu. För provisionen på affären skulle hon ta med våra föräldrar till Jiangxiprovinen, där de hade träffats en gång i tiden.

”Det var så länge sedan jag hade semester”, suckade Fei Fei.

En vecka senare vinkade jag av henne på järnvägsstationen i Chengdu. Passagerarna trängdes i spärren. Fei Fei tog sin bag som jag bar och hängde den över axeln. Innan hon sveptes bort av människovågen ropade hon till mig: ”Nu åker jag! Hej då!”

Vi sågs aldrig mer. Så fort jag tänker på det känns det som om halsen fylls med grus.

Som planerat reste Fei Fei till Pingwu tillsammans med en god vän. Hon hade tagit den slingrande bergvägen otaliga gånger, men nu tappade föraren kontrollen över minibussen med sju passagerare ombord. Den störtade nerför en bergssluttning och fastnade på kanten av ett stup med ena framhjulet utanför. I det våldsamma fallet slungades Fei Fei ur bussen. Kroppen flög genom luften tills den spetsades på en vass trädgren som genomborrade hennes midja. När räddningsmanskpet nådde fram var hon översköld av blod. Chauffören lyckades få upp bussen på vägen igen, och medan han körde i ilfart till sjukhuset höll Fei Feis vän henne vaken genom att säga hennes namn med låg röst samtidigt som hon ropade till föraren att köra fortare. Fei Fei kom inte till sjukhuset i tid. Ögonblicket innan hon dog tryckte hon läpparna mot vännens öra och försökte säga något. Så var hon borta.

Jag har alltid undrat om Fei Feis själ tog minibussen till Jiangxi för att leta efter den by där hon var avlad.

Våra föräldrar hade träffats 1948 i Jiangxi. De talade aldrig om hur de hade blivit förälskade, men med mormors hjälp pusslade vi så småningom ihop en ungefärlig bild av hur deras liv tillsammans hade börjat.

Mors yngre bror ägde en ambulerande pekingoperatrupp som uppträdde i provinserna utefter Yangtzeffoden. De hamnade i en liten stad i trakten av Panyangsjön i Jiangxi. Morbror var känd för sitt häftiga humör och nu blev han osams med en godsägare i bygden, som lejde ett par slagskämpar. De slog ihjäl honom och mormor tog med mor till den lilla staden för att begrava honom. Medan de brände papperspengar framför den nya graven och tog avsked av den döde råkade en ung lärare gå förbi. Han tillbringade vårlovets med att fotvandrade i det natursköna området. Tack vare att de talade samma dialekt blev flickan som skulle bli min mor bekant med den unge man som skulle bli min far. Det var ödet.

Innan mormor dog anförtror hon mor i den unge mannens vård. De gifte sig och fick fyra barn; Fei Fei var äldst och jag nummer tre. Men det blev inget lugnt familjeliv. Så långt tillbaka jag kan minnas präglades mina föräldrars äktenskap av bråk, och under åren käbblade och grälade de mycket. ”Vi tänkte aldrig på om vi älskade varandra eller inte”, brukade mor säga. ”Vi var tvungna att överleva och skaffa barn.”

Det finns inga foton från de första årens familjeliv. En enda grupp bild är bevarad där man ser farmor, far, min äldre bror och Fei Fei. Vi vårdade den som en artefakt från en utgrävning. Och när Fei Fei blev myndig fyllde hon i tomrummet genom att ta många detaljrika och avslöjande bilder av kulturrevolutionens trista och enformiga år. Hon hade en midjehög trave fotoalbum fyllda med svartvita ögonblicksbilder som dokumenterade alla viktiga milstolpar i familjens historia.

Det slumpartade mötet mellan dessa båda människor på en kulle i Jiangxi resulterade i vår familj, som spred sig till olika delar av landet. Fyrtio år senare var Fei Fei den första som kom tillbaka till den gravplatsen.

Jag befann mig i Fuling i bergen i östra Sichuanprovinen, där jag var poet in residence på ett institut som staden drev,

när jag fick telegram om att Fei Fei hade dött. Jag stoppade det i bröstfickan och lämnade min gråtande hustru A Xia. I två nätter reste jag, först med båt och sedan med tåg, till min syster i Mianyang nästan hundra mil bort. Då tåget närmade sig Mianyang började jag fasa för att se Fei Feis kropp i bårhuset efter att hela resan ha sett henne för min inre syn sådan jag mindes henne.

När jag kom fram till huset där min yngre syster Xiao Fei bodde var det redan tömt. Svarta sorglakan låg staplade i ett hörn. På balkongen dansade halvbrända sorgkransar av papper upp och ner för kvällsvinden. Släktingar stod runt omkring, stoiskt som gamla möbler i vardagsrummet. En urna stod på ett bord mitt i rummet.

”Varför tog du så lång tid på dig?” fräste Xiao Fei.

”Vi väntade i tre dagar på dig”, sa min sväger. ”Eftersom det var så varmt var vi tvungna att få det gjort.”

Jag tog fram telegrammet och kontrollerade datum. Av någon anledning hade det blivit liggande i två dagar innan det sändes. Tårarna forsade nerför kinderna. Jag hade missat begravningen men besparats anblicken av Fei Feis döda kropp. Insikten kom som ett åskslag – hennes ande måste ha ingripit. Jag fäste ett svart sorgband på armen och gick ut på balkongen. I skymningen ekade åskviggarna omkring oss. Jorden vibrerade som en scen på väg att rasa ihop. Jag lämnade min systers bostad och traskade omkring planlöst genom hållregnets tjocka ridå. Gatlyktorna blinkade som spökögon. Bilarna simmade i vattnet som havsdjur. Försäljarnas enkla skjul var bräckliga och hukade för vinden. Jag vadade fram i vattnet men vågade inte stanna, rädd som jag var att drunkna i sorg.

Jag letade mig fram till en vän, också han poet. Vi satt på ett matställe i närheten och drack, genomblöta av regnet. För att dra mina tankar från familjetragedin tog vännen upp det eviga ämnet litteratur. Efter en liten stund gnabbades vi högljutt om

avantgardepoesins framtid i Kina. Käbblet satte fart på min aptit, men den mun som pratade och åt verkade tillhöra någon annan. En sträng röst inom mig sa att det var dags att sörja, men den dämpades av den sköna stillheten efter det häftiga regnet. Jag sköt undan sorgen och ville hellre se Fei Fei le sitt strålande leende mot mig med sina perfekta vita tänder och skrattgropar i kinderna. Hur kunde min syster, denna milda vind, ha lemlästats i en våldsamt bilolycka?

En ung kvinna som satt strax intill svedde mina kinder med sin intensiva blick. Jag fick begär efter en frisk kropp som glödde av djurisk lusta; kättjans brand kunde sannerligen torka min våta hud. Jag ville begrava mitt huvud mellan hennes bröst och gömma mig i den välbekanta barndomsvrån för att komma undan de illusioner som Fei Feis död hade krossat.

En halvtimme senare följde jag henne till hennes dörr. Hon berättade att hon var nygift och att hennes man var borta på en affärsresa. Vi kysstes utan att tala i mörkret innan vi trevade oss fram till sängen. Innanför väggarna förvandlades vi snabbt till två hungriga vargar, som om vi ville slita inälvor och lungor ur varandra. Hon stönade av njutning och när passionen stod som högst bet hon mig som i ett bambuskott och satte blåmärken på nacken och ryggen. Mina sorgkläder låg strödda på golvet. Träden prasslade utanför och deras skuggor fladdrade på fönstret. För mina öron lät det som om Fei Fei suckade av besvikelse och vrede. Jag hade smutsat minnena av min syster.

Under de tio år som gått sedan Fei Fei dog har skuldkänslorna för denna sexuella utsvävning alldeles efter hennes begravning hemsökt mig, men när jag var tillsammans med mina poetväner föll jag tillbaka i mina gamla vanor.

Det var en period då det gamla hade gett vika och en ny tidsålder ännu inte fått klara konturer. Under Mao dömdes vanliga medborgare till förvaring och fängelse för sex före äktenskapet eller äktenskapsbrott. Med Maos död skingrades så småningom

gamla puritanska moraliska värderingar, särskilt i litteraturens värld. Unga poeter tävlade inte bara om erkännande för sina verk som trotsade genrebegreppen utan även om hur många kvinnor de hade legat med. Ett välkänt sällskap bestående av avantgardepoeter var i praktiken en rökfylld sexklubb där grupporgier och partnerbyten förekom.

Jag kom aldrig riktigt med i detta livsnjutande litterära sällskap men förde en välklädd hycklares tillvaro: jag framställde mig som en god förebild men andades hela tiden in kvinnor på samma sätt som jag andades in luft och sökte skydd och värme i tillfälligt sex. Jag hade förvandlats till en vålnad. Alla vi som känner till den kinesiska kulturen vet att vålnader inte har något hjärta och aldrig behöver ångra något.

Poeten som ung man

I slutet av 1980-talet, då jag hade slagit mig ner i Fuling med min hustru A Xia, höll jag mig på avstånd från de sexsvultna avantgardepoeterna och koncentrerade mig på mitt skrivande. Min litterära ärelystnad svällde.

Till skillnad från andra poeter i min generation fick jag aldrig någon formell och grundlig utbildning trots att min far, som blev åttio år, hade varit lärare i kinesisk litteratur och stimulerat tusentals elever under sin aktiva tid, som sträckte sig över fyrtio år. Jag kom till världen mitt i en ohygglig hungersnöd som krävde trettio miljoner människors liv över hela Kina mellan 1959 och 1962. Far brukade berätta att min lilla kropp svullnade av undernäring när jag var ett år gammal. Jag orkade inte ens skrika. En naturläkare i Niushikou nära Chengdu rekommenderade mina föräldrar att morgon och kväll hålla mig över en wokpanna med kokande vatten tillsatt med örter. Ångan dränerade min kropp på gul vätska, droppe för droppe. Tack vare den läkaren överlevde jag.

Hungern förföljde mig under hela min barndom, hämmade mig i växten och försenade min intellektuella utveckling. Jag var långsam av mig, men far gav aldrig upp hoppet och gjorde allt han kunde för att ge mig näring till både kropp och själ. Vid tre års ålder, när jag fortfarande hade svårt för att gå och tala, började han lära mig läsa skrivtecken. Ett år senare tvångsmatade han mig med gammal kinesisk poesi. Varje dag skulle jag lära mig utantill enkla dikter och prosatexter av vad han kallade forna tiders litterära mästare. Texterna hade ingen mening för mig och jag rabblade bara på, likt en klosternovis som pluggar in de heliga skrifterna. Det hände ofta att jag glömde vad far hade lärt mig redan innan han lämnat rummet, men han hade

tålmod med mig. Han förföll aldrig till att slå mig, något som är vanligt i det gamla konfucianska systemet. Tvärtom lyfte han upp mig, liten som jag var, och ställde mig på familjens åttkantiga matbord. Om jag inte kunde lära mig en viss dikt fick jag stå kvar på bordet. Jag var mesig och alldeles för rädd för att hoppa ner, tigga om nåd eller protestera med skrik och gråt.

Min enda räddning var att blunda och rabbla dikterna och prosatexterna gång på gång tills de satt ordentligt i minnet. Efter två år kunde jag läsa upp många välkända dikter och betraktelser som ett rinnande vatten, även om jag inte förstod vad de betydde. Jag avskydde far och i fantasin mördade jag honom många gånger. Medan jag växte till mig fick jag andra känslor för honom. De frön som han hade sått grodde och blommade. Innebörden och skönheten i varje poem och prosatext som jag hade lärt mig utantill började framträda.

Under kulturrevolutionen hoppade jag av skolan och drev vind för våg mellan Yanting och Chengdu. Jag sprang ifatt tåg och hoppade på och tjuvåkade, arbetade på fabrik fast jag var minderårig, förfalskade resedokument, strövade i dagar på slingrande bergsstigar och sov över i mina fattiga släktingars hyddor ute på landet. Efter gymnasiet fortsatte jag att resa omkring i landet och arbetade som kock och sedan som lastbilschaufför på stora landsvägen mellan Sichuan och Tibet. Det var under den perioden som jag blev enormt intresserad av samtida poesi. På fritiden läste jag västerländska poeter som hade varit förbjudna tidigare, från Keats till Baudelaire, och började skriva egna dikter som jag skickade in till litterära tidskrifter. Under hela 1980-talet fick jag många moderna dikter i västerländsk stil, som regeringen ansåg vara ”andlig förorening”, införda i nationstäckande tidskrifter och underjordiska publikationer. Trots kritiken svävade jag i euforiska rymder medan jag skrev.

Sommaren 1988 var olidlig. Om man lämnade ett fönster öppet på morgonen kunde det bli 40 grader inomhus. Jag befann mig i

ett starkt ångestillstånd och skrev maniskt på mina dikter, utan mycket mat eller sömn. Ändå var jag fysiskt spänstig och stark.

Jag gick omkring i kalsonger hela dagen eller mycket ofta spritt naken. Ibland kurade jag ihop mig på en träbänk som en apa med en våt handduk hängande över axeln. Ansiktet var dolt bakom tjockt, ovårdat hår och vildvuxet skägg. Svetten rann nerför pannan och kinderna och lämnade smutsiga ränder som plogfårar på en åker. Det var i ett sådant delirium som jag fullbordade min långa dikt *Hantverksmästaren* med mer än tretusen strofer, och sedan gick jag vidare och skrev *Oäkting* och *Avgud*, som var och en utgjordes av femhundra strofer. Mellan dessa mastodontdikter pumpade jag ut ett antal lyriska essäer. Orden forsade ur mig i hinkar. Medan jag skrev iakttog jag strikt avhållsamhetens storstilade princip, och pennan skenade i väg på papperet. En filur i byxorna var också ivrig att ta itu med något arbetsprojekt, men jag höll emot. När alla skrymslen och vrår i min tillvaro var fyllda med poesi lämnade jag väldiga högar med osammanhängande, oläsliga manuskript till min oändligt tålmodiga hustru, som var kontorist i stadsförvaltningen. På kvällarna hängde jag över henne som en annan förman och uppmanade henne att skriva av varje ord för hand i ett sträck. A Xia fogade sig tyst, ofta gråtande, och slet dag och natt, en ensam änka som använde sin kalligrafiska talang till att fylla det tomrum som min försummelse skapade.

Samtidigt som tröttheten satte in blev det också svalare och jag började hitta på förevändningar, somliga oförskämt tunna, för ”affärsresor”. Jag greps av en oemotståndlig reslust. Jag var påverkad av amerikanska beatnikpoeter, till exempel Jack Kerouac, och fantiserade om att ströva omkring utan mål. Sirenerna som tjöt vid midnatt på båtarna på Yangtzeffoden skar genom mörkret, som det klangfulla bölandet från en hungrig tjur. Jag kunde inte sova utan stod i fönstret med ögonen fästa på båtarna som gled fram på vattnet.

En dag halkade A Xia och bröt benet. Jag tog henne genast till sjukhuset och väntade oroligt utanför på att läkaren skulle bli färdig med behandlingen. Hon kom ut med ett tjockt gipsförband. Jag satte henne på pakethållaren och ledde cykeln hem, städade huset, gick och handlade och lagade mat åt henne. Medan hon slumrade till i sängen smög jag ut och sprang hela vägen till piren och köpte en båtbiljett, och sedan kämpade jag mig tillbaka uppför backen som en olympialöpare.

När det var dags att äta middag talade jag om för A Xia att jag skulle i väg på en affärsresa på kvällen. Jag ljög och sa att den var arrangerad sedan länge.

Hon tog tag i min arm och bönföll mig att stanna hemma och sköta om henne.

”Jag kommer för sent”, svarade jag. Jag förhärdade mig och lösgjorde mig ur hennes grepp. Båtens siren hördes på avstånd. A Xia brast i gråt. ”Snälla du, gör inte så mot mig.” Jag kastade en blick på klockan medan jag torkade hennes tårar med en näsduk.

När jag stängde dörren bakom mig kände jag hennes hjälplösa blick i ryggen. Jag rusade nerför trappan utan att ha en aning om vart jag skulle. ”Jag tänker ut något när jag har kommit i väg”, lovade jag mig själv och använde en fras som mina kringströvande vänner brukade svänga sig med. Det hände ofta att vi gav oss av med bara något vagt mål för våra färder, i hopp om att hitta nya litterära och sexuella variationer som väckte vårt intresse. Att skriva dikter hemma var ett sätt att handla, men när hågen sinade var en vandringsfärd den stärkande dryck som återförde psyket till ett tillstånd av lugn introspektion.

Men jag hade svårt att hela tiden vara introspektiv, och snart var jag ute på mina gamla otrohetsvägar igen. I mars 1989, när A Xia var fullt rörlig efter benbrottet, lämnade jag henne på nytt och anmälde mig till en skrivarkurs på universitetet i Wuhan i grannprovinsen Hubei. Efter en månad hade jag ett skandalöst

förhållande med en doktorand som var förlovad. Jag hamnade på sjukhus med rejäla knivhugg som hennes fästman hade gett mig. Kort därpå blev jag utsparkad från kursen.

Skadorna hann nätt och jämnt läka innan jag blev rastlös och reste till Beijing med en god vän för att vara med på den första utdelningen av pris för modern poesi som leddes av Bei Dao, känd för sina ”disdikter”. Staden var upptänd av Hu Yaobangs död. Han hade varit generalsekreterare i Kinas kommunistiska parti men rensats ut för sina liberala åsikters skull. En syndaflod av blommor, buketter och kransar täckte Himmelska fridens torg. Alla stadens invånare verkade gå ut på gatorna och sörja den populära ledaren. Min vän och jag strövade omkring och tog hungrigt till oss allt vi såg. Vi kände på oss att en revolution var överhängande. Hade inte Mao sagt att ”en enda gnista kan tända en prairiebrand”?

Medan protesterna blev allt starkare på torget blev jag distraherad av det som hände under prisceremonin. När jag fick veta att ingen av mina dikter hade belönats skämde jag ut mig genom att beskylla Bei Dao för att ha kapat hela belöningsprocessen och ställt andra samtida poeter i skuggan.

Besviken över att mina alster inte hade erövrat huvudstaden lämnade jag den politiska stormens öga och reste söderut genom halva landet. På så vis missade jag den viktigaste politiska händelsen i Kina på femtio år. En vecka senare var jag tillbaka i Fuling, bitter och cynisk.

Flodstaden

I början av maj 1989 fick jag brev från några vänner i Chengdu, Beijing, Guangzhou och Wuhan som skrev med glödande entusiasm om den allt starkare proteströrelsen i sina städer. Men jag blundade för den politiska oron utanför och återupptog mina rigorösa arbetsrutiner.

Den 16 maj inledde studentledarna i Beijing en hungerstrejk på Himmelska fridens torg sedan regeringen vägrat erkänna att deras rörelse drevs av fosterlandskärlek. Åtgärderna väckte stor uppmärksamhet i hela nationen. Unga människor i andra storstäder svarade med att också gå i hungerstrejk. Hundra sångare i Hongkong inledde ett musikaliskt maratonlopp för att samla in pengar och väcka allmänheten till medvetande om demonstranterna. Öppna brev, pamfletter och petitioner som ville ha namnunderskrifter fyllde min mejlbox. Jag raderade föraktfullt ut dem. Medan stämningen i landet piskades upp till frenesi stoltserade jag med min kallsinnighet.

Men det varade inte länge. Sent en kväll hörde jag fyrverkerier knalla. Jag sköt upp fönstret. Internationalen svävade i luften som en barnkörs milda harmonier från Fulings lärarhögskola på andra sidan Wufloden. Det var dock ingen eldande partisång jag lyssnade till, utan tonerna hördes tydligare och sången med sin jämna rytm klingade mer som ett rekviem, fyllt av tårar och böner. Att denna proletariats hänryckande hymn kunde stämmas om till en elegi hade jag inte vetat.

Jag sprang upp på taket till byggnaden där Kommunala konstrådet hade sina lokaler. Några kolleger hade samlats och stod och tittade söderut. Texten hördes tydligt:

*Blodet som fyller mitt bröst har kokat över.
Vi måste kämpa för sanningen!*

Ännu en salva fyrverkerier sköts upp. Raderna av facklor slingrade sig kring floden och gick över bron till vår sida av staden.

Det dröjde inte länge förrän demonstranterna kom inmarscherande i staden. Ytterlamporna på husen tändes efter hand som människor överallt ställde sig i dörröppningarna för att se vad som hände. Där vi stod på taket såg vi folkmassan dra in i bostadsområdena på bergssluttningen. Demonstranterna drevs framåt som på ett löpande band – en enda flod av ärter, majs och vete i mänsklig storlek som kom strömmande i färg och toner. Revolutionens syner och ljud drog mig ur min isolering. Även jag blev till en ärtä som studsade nerför trapporna och rullade ut på gatan. Jag sveptes snart med i vågen av spannmål och blåstes in på det lilla torget.

Människoströmmen forsade omkring och bildade virvlar här och där. Mitt i varje stod någon och talade, den ene frasmakaren efter den andre. Jag försökte armbåga mig fram men lyckades inte ta mig igenom trängseln. Till sist klättrade jag upp på Arbetarföreningens hus där jag hade utsikt över hela torget. Nu var studenterna framme med sina stora baner gjorda av vita lakan. På dem stod slagord som ”Bort med statlig korruption”, ”Fosterlandskärlek är inget brott” och ”Stöd studenterna i Beijing” målade med stora tecken. Ledarna gick i täten med rödvita bindlar om huvudet, sådana som fiskare på Hokkaido har i japanska filmer. Åskådarna drog sig aktyningsfullt åt sidan för att släppa fram demonstranterna. Snart flöt virvlarna på torget ihop i en enda mäktig flod.

Nu kunde man inte längre skilja mellan studenter och vanliga stadsbor. Jag kunde inte tro mina ögon: tusentals knutna händer lyftes gång på gång. Slagorden dundrade på i nästan en timme. Sedan grupperade studenterna om sig och marscherade

ut från torget mot stadens största idrottsarena. Fler och fler föll in i tåget, som svälde från en liten snok till en väldig pytonorm där det stormade framåt.

Allteftersom ormen tjocknade saktade den farten. En studentledare satte megafonen för munnen och bad alla som inte kom från universitetet att hålla sig utanför marschen och se till att inga orena element blandade sig med de revolutionära leden. Innan han hade talat till punkt knuffades han åt sidan. Folk skrek och skrånade, lade armarna om varandras axlar och gjorde emellanåt en paus för att lyfta armen eller knytnäven och understryka ett slagord.

Det hela fortsatte till gryningen. När man tröttnade satte man sig på huk i ring bredvid körbanan. Grannar, arbetskamrater och främlingar blandade sig med varandra. Okända människor bjöd varandra på cigaretter.

Jag försökte hålla mig vaken men ögonlocken föll ihop hela tiden, så jag gick motvilligt hem. Nymånen blev röd. Stjärnorna gnagde på natthimlen som svärmar av gröna flugor. En äldre man bredvid mig tyckte att det var den mest minnesvärda natten i Fulings historia.

När jag vaknade dagen därpå var klockan redan 12. A Xia berättade att studenterna hade ockuperat stadsförvaltningens byggnad. Fantastiskt. ”Kan det vara en kupp, tror du?”

Utan att ens skölja av ansiktet sprang jag ut i mina flipflop-sandaler. Allt var som vanligt på gatan – fotgängarna jäktade fram på trottoarerna under flerfamiljshusens och kontorsbyggnadernas tegelklädda takutsprång. Ett par herrelösa hundar vankade omkring utan att bry sig det minsta om de tutande bilarna som gasade på nerför slutningen. Spåren efter nattens demonstration syntes – pappersavfall, pamfletter och trasiga banderoller som rasslade i brisen.

De fem meter höga smidda järngrindarna till stadsförvaltningens byggnad var stängda. Jag hade hört att studenterna

förberedde en demonstration innanför. Vid en liten sidoingång stod några studenter med bindlar om huvudet vakt och lämnade bara en smal springa för dem som ville komma in. Jag fick besked om att endast personer med studentlegitimation hade tillträde. Utanför det inhägnade området var det som vanligt full kommers på grönsaksmarknaden. Några bönder som hade kommit för att sälja sina produkter lämnade fordon och krogar och samlades vid stängslet. En ung pojke stod på en främmande mans axlar som en cirkusapa och höll sig i stängslet och gastade. En studentvakt knuffade ner honom med en kvast. Jag armbågade mig längst fram och vände mig till en vakt. ”Ursäkta mig, jag måste träffa min hustru”, ljög jag. ”Hon arbetar därinne.”

Han tittade inte ens upp på mig. ”Din hustru har gått för dagen.”

Jag stack in huvudet genom springan. ”Men min älskarinna är kvar”, envisades jag.

Jag hörde hånflin runt omkring. ”En stöddig typ till som försöker ta sig in”, sa någon.

”Det är tomt i förvaltningsbyggnaden”, sa någon annan. ”Allihop stack i natt.”

Jag blev inte förvånad. I Beijing stred konservativa och reformister i kommunistpartiets högsta ledning om en lösning som kunde göra slut på krisen där. Det var svårt att urskilja vilken fraktion som skulle ta överhanden, och därför stod många och väntade tålmodigt i kulisserna tills det blev klart vem som skulle segra. Sichuanprovinsens partisekreterare hade rymt från Chengdu när studentprotesterna där var som livligast och tagit med sig en stor samling underhuggare. En tidning hade nyligen haft ett foto av honom där han ”genomförde sociala undersökningar” på en båt på Yangtzeffoden.

I Fuling, som hade en miljon invånare, hade stadsstyrelsens ordförande försvunnit och lämnat kvar en pensionerad vice ordförande som skulle hålla ställningarna. Nästa dag var jag där

när han talade till studenterna utanför förvaltningsbyggnaden. Han stod framför oss som en sköldpadda med halsen som stack ut men redo att på ett ögonblicks varsel dra in den under skölden. Svetten rann från pannan på honom. Under ledning av en studentska skanderade folksamlingen med all kraft "Bort med statlig korruption!" och "Gör som studenterna i Beijing!" Jublet dånade och stämningen steg till frenesi. Den pensionerade vice ordföranden log med hela ansiktet och ropade ut sitt budskap mellan slagorden:

"Kära studenter, högt aktade patriotiska studenter, entusiastiska, dynamiska, energiska studenter! Jag vill att ni ska veta att vi delar er strävan. Regeringen välkomnar er att komma in och tala öppen hjärtigt med oss. Som ni vet skrivs ordet för nation med två tecken, det enda betyder 'land' och det andra 'familj'. De båda hör samman. Ett lands stabilitet gynnar familjen. Kära studenter, ni är lika gamla som min sondotter. Jag betraktar er som mina egna barn. Om ni har ont om pengar eller får svårigheter i studierna ska jag genast försöka lösa dem. Frågor som jag inte kan besvara omedelbart ska jag ta upp med högre myndigheter."

Under talet fällde han till och med patriotiska tårar och klappade en kvinnlig studentledare med glasögon på axeln. Hon ryckte till och stötte bort hans hand. "Vad håller ni på med?" frågade hon vasst.

Innan gubbstrutten hann dra tillbaka handen och samla sig började andra studenter avfyra frågor mot honom:

"Tycker ni att vi ska slåss mot korruptionen och att korrumpierade tjänstemän ska bestraffas?"

"Absolut."

"Tycker ni att vi ska störta regeringschef Li Peng?"

"Nej, jag menar, jag ska föra era krav vidare till högre ledare i provinsregeringen."

"Vi frågar er. Tycker ni inte att vi ska störta Li Peng?"

"Jo, tusen gånger jo."

Gubben stod där och nickade som en tupp som pickar i en hög ris. Studenterna blev konfysa av hans inställsamma svar och visste inte hur de skulle gå vidare. De höjde rösten och skanderade en ny omgång slagord. Gubben tog vinken och applåderade av alla krafter.

"Mina kära patriotiska studenter! Jag är djupt rörd av er entusiasm i dag. Tro på vårt parti, världens största politiska parti. Vi tvekar inte att rätta till våra misstag. Och sköt om er, för ni måste ta över vår socialistiska revolution i en nära framtid. Jag vet att många av er inte har haft möjlighet att äta eller sova på två dygn. Får jag be om tystnad. Kockarna har lagat lunch åt er allesammans. Om ni visar upp er studentlegitimation får ni ett bröd och en skål soppa gratis. När ni är mätta kan ni gå hem allesammans och fundera ut hur nästa fas i vår revolution ska utformas. Är ni med på det?"

Efter sitt tal applåderade den gamle skojarern instinktivt sin egen briljans och såg förvånad ut när han märkte att åhörarna inte brydde sig om honom. Han ryckte åt sig mikrofonen och utropade ett rungande "Följ efter mig!" och sedan trängde han sig fram genom folksamlingen mot kafeterian.

Studenterna väntade några sekunder och sedan följde de efter honom. Gratis mat var onekligen lockande. De modfällda ledarna förstod att de inte kunde hålla emot trycket utan hakade på, de också. Gratis bröd och grönsakssoppa stoppade alltså den framväxande studentrörelsen i Fuling. Gubben gick raka vägen in i köket, snappade åt sig ett bröd och gled ut genom bakdörren som en ål.

Den feministiska australiska författaren Germaine Greer har sagt att revolutionen är en fest för de förtryckta. Fuling på randen till revolution var inget undantag. Insamlingsstånd för hungerstrejkande studenter i Beijing syntes plötsligt i varje gathörn. Det var ingen brist på generösa givare. Jag såg en äldre

kvinnor som levde på att samla avfall smyga fram till ett stånd. Ur fickan tog hon upp ett paket insvept i en smutsig näsduk och fram kom en bunt skrynkliga kinesiska sedlar. Hon skulle just stoppa ner dem i bössan när en studentska hejdade henne och vägrade att ta emot pengarna. Medan de båda munhöggs bildades det en liten folksamling som skrattade och buade. Den gamla kvinnan var förolämpad och satt på marken och grät högt. ”Tycker du att pengar från en tiggare som jag är smutsiga?” Alla blev djupt gripna.

Det blev liv i den sömniga staden vid floden. Revolutionsandan hade satt sig. Regionala medier anslöt sig och den lokala tevestationen gjorde intervjuer, visade flera gånger upprörda demonstranter och sände deras improviserade tal. Senare använde polisen samma filmer mot dem som regeringen betecknade som ”huliganer och våldsamma kriminella”.

I ungefär en vecka var partiapparaten förlamad och funktionärerna syntes inte till. Det såg ut som om folket, inte partiledningen, verkligen var herre över sitt land. På gatan hälsade främlingar hjärtligt på varandra. Frivilliga anmälde sig som ordningsvakter. Liksom i alla stora städer inställde ficktjuvar och inbrottstjuvar i Fuling sin verksamhet en tid. Ironiskt nog sattes skyltar om det upp på väggarna bredvid de stora affischer som blottade de högre partifunktionärernas korruption och avslöjade de belopp som de i hemlighet hade deponerat i utländska banker.

Händelserna i Beijing dominerade samtalet i hela staden. I Konstrådets lägenhetskomples umgicks de boende dagligen. Hellre än att se på teve hemma hos sig gick mina kolleger in till grannarna. Hos mig tittade folk in helt apropå när som helst, oavsett vad min hustru och jag sysslade med eller vilket humör vi var på. Om någon knackade på vid midnatt tyckte jag att jag måste ta emot honom som en storslagen gest av solidaritet.

Det var egendomligt stilla i två veckor. Studenterna tältade på Himmelska fridens torg och från myndigheterna var det tyst. Tröttheten och ledan grep omkring sig. Jag slutade läsa tidningarna och slog av teven. Jag sov som en stock dag och natt. A Xia var den enda som rörde sig i denna grav för de levande. När jag öppnade fönstren på kvällarna för att få in lite frisk luft hörde jag ovanför det världsliga bruset hur molnen och bergen mumlade till varandra.

Hela världen kändes som en jättelik grav för en idé som hade dött efter att ha fötts för tidigt. Jag stirrade apatiskt i fjärran och slogs av en helt ny förnimmelse av tomhet, en lugn yta som dolde upproret inom mig. Dessförinnan hade jag alltid föraktat allt som hade med politik att göra – partier, stormöten, kampanjer – men samtidigt var jag rädd för att lämnas utanför eller bli bortglömd.

Hemmet blev ett öde slagfält. En natt i mitten av maj gick A Xia till sängs tidigt men jag låg vaken. Jag tassade barfota ut ur sängkammaren och vankade tyst mellan arbetsrummet och vardagsrummet. Jag slog på teven och stod spritt naken och såg nyheterna. Undantagstillstånd var utlyst och trupper var redo att marschera in i huvudstaden och fördriva studenterna från Himmelska fridens torg. Reportrarna beskrev hur soldater och invånare levde i sämja i Beijings utkanter, och samtidigt var Himmelska fridens torg överstrött av papper, flaskor och matlådor. Zhao Ziyang, partiets reformsinnade generalsekretär som ställde sig bakom demonstranterna, trotsade regnet och visade sig på torget. Med gråten i halsen höll han ett tal till studenterna i en megafon: ”Ni är unga. Ni har en ljus framtid. Vi är gamla och hur det går för oss betyder ingenting.” Han lät alldeles hjälplös.

Ingen visste att det var Zhao Ziyangs sista officiella framträdande innan de orubbligt reaktionära i partiet satte honom i

husarrest. Jag växlade till en annan kanal och såg samme sorgsne Zhao Ziyang. Jag tryckte på knappen en gång till. Nu var det sorgsna och resignerade ansiktet försvunnet och i stället såg man en upprörd kvinna, en studentledare som lyfte sin knutna hand i luften och uppmanade dessa oskyldiga lamm att fortsätta sitt krig mot schakalerna.

Om hon vore Kinas regeringschef skulle hon vara mer hårdhänt än Li Peng, tänkte jag. En sådan ondskefull oppviglare!

Jag stängde av. Det spelade ingen roll om revolutionen lyckades eller ej, jag skulle ändå inte tjäna på den. Jag grävde fram en halvfärdig dikt och började skriva. Natten var lång. Den blodtörstiga månen hade vargskägg. Jag hörde ekot av himlarnas ylande.

Revolutionsfeber

Den 1 juni gick jag och hämtade min kanadensiske vän Michael Day vid flodpiren. Vi hade blivit bekanta några år tidigare hos en gemensam vän i Beijing som Day bodde hos medan han studerade samtida kinesisk litteratur. Jag hade blivit mycket intresserad av denne konstnärlige kanadensare. Anledningen var att jag hade läst Maos berömda uppsats från 1939 till minne av den kanadensiske läkaren och kommunist sympatisören Norman Bethune. Han hade rest till Kina och dött medan han gjorde frivillig tjänst på ett fältsjukhus där sårade i Maos gerillaarmé fick vård. Sedan dessa betraktade vi kineser kanadensarna som osjälviska samariter som verkade trivas bättre i andra länder än i sitt eget. Michael Days kärlek till Kina värmdde hjärtat. Han hade anslutit sig till en grupp kinesiska poeter och marscherat till Himmelska fridens torg och ropat slagord på kinesiska med sin dånande stämma. Så fort undantagstillståndet var i full kraft hade han tagit ett tåg söderut.

Med sin smutsiga skjorta och sina svarta, hemgjorda bomullsskor såg Day ut som en internationell tiggare. Han var hårt spänd efter demonstrationerna i Beijing. Han grymtade lite när vi hälsade och sedan tog han stentrappan i långa kliv och fortsatte på gatan i samma stil medan jag, värden, hamnade på efterkälken. Innan jag hunnit hämta andan framme vid min bostad bombarderade han mig med spännande nyheter om läget i Beijing. Precis som en äkta kines kryddade han sina uttalanden med maoistisk jargong som ”de röda fanorna är hissade över tusentals kilometer i vårt land” och ”revolutionsandan stiger högt”.

”Kan du ta det lite lugnt?” flåsade jag. ”Drick lite kallt vatten först. Du ska nog duscha. Du luktar förskräckligt.”